

Stockholms
universitet

Kriminologiska institutionen

Straffets syfte

- en empirisk undersökning

Examensarbete 15 hp

Kriminologi
Kriminologi III (30 hp)
Vårterminen 2011
Josefine Augustsson

Straffets syfte

-en empirisk undersökning

Josefine Augustsson

Sammanfattning

Brott och straff är något som finns i varje samhälle (Jareborg 2010, s 13). Straffrättsreformen har ändrats åtskilliga gånger sedan brottsbalkens tillkomst år 1965 och framhåller idag att straffet skall stå i proportion till brottet (Jareborg 2010, s 97 och Sarnecki 2009, s 454). För att berättiga kriminaliseringar och straffskärpningar sker hänvisningar allt mer till *det allmänna rättsmedvetandet* – allmänheten eller ”den vanliga människan” (Jerre & Tham 2010, s 6). Men vad är egentligen straffets syfte?

Uppsatsen och studien har som grund att utreda vad en grupp studenter vid Stockholms universitet anser att straffets syfte är. Undersökningen genomfördes i form av en enkät. De svarande ansåg i störst mån att skydda samhället från brottslingen och att uttrycka vad samhället inte tolererar var syftet med straff, särskilt när det gällde fängelse. Beroende på vilken nivå de svarande hänvisar till, samhället brottslingen eller medborgarna i stort, kan resultera i skillnader kring vad det främsta syftet med straff är. Behandling åsyftade mestadels att återanpassa brottslingen till samhället medan ekonomisk kompensation såg till att återupprätta brottsoffret.

Studien hade även en metodologisk utgångspunkt, hur frågan kring straffets syfte och enkäten var utformad. Frågan kring straffets syfte visade tendenser på att den var svårt formulerad. Det resulterade i att en stor del av studenterna missuppfattade frågan och besvarade den felaktigt vilket ledde till ett stort internt bortfall. Tolkningarna blev således att studenterna besvarade frågan utifrån vilka påföljder de olika syftena kunde uppfyllas med. I störst mån valde studenterna fängelse för att uppfylla de olika syftena, bland annat för att brottslingen skulle sona sitt brott och för att uttrycka vad samhället inte tolererar. För att återupprätta brottsoffret ville studenterna främst använda ekonomisk kompensation.

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
2. Bakgrund	6
2.1. Det allmänna rättsmedvetandet	6
2.2 Straffrätten	7
3. Problemformulering och syfte	10
4. Tidigare forskning	11
5. Vetenskapsteori och kunskapssyn	13
6. Teori	14
7. Metod	15
Tablå 1. Svaresmall fråga 2: straffets syfte för olika typer av påföljder.	17
7.1. Etik.....	18
7.2. Reliabilitet och validitet	19
8. Resultat	19
Diagram 1. Andel personer som svarat vad främsta syftet med fängelse är.	20
Diagram 3. Andel personer som svarat vad främsta syftet med behandling är.	20
Diagram 3. Andel personer som svarat vad främsta syftet med ekonomisk kompensation är.	21
Diagram 4. Andel personer som svarat hur det främst går att uppfylla syftet med att brottslingen sonar sitt brott.	22
Diagram 5. Andel personer som svarat hur det främst går att uppfylla syftet med att offret får upprättelse.	22
Diagram 6. Andel personer som svarat hur det främst går att uppfylla syftet med att uttrycka vad samhället inte tolererar.	23
9. Analys	23
10. Diskussion och slutkommentar	26
11. Fortsatt forskning	28
Litteraturförteckning	29
Bilaga 1. Enkät	30
Bilaga 2	43
Diagram 7. Andel personer som svarat hur man främst vill uppfylla syftet att avskräcka brottslingen från att begå brott.	43
Diagram 8. Andel personer som svarat hur man främst vill uppfylla syftet att avskräcka andra från brottslighet.	43
Diagram 9. Andel personer som svarat hur man främst vill uppfylla syftet att skydda samhället från brott.....	44
Diagram 10. Andel personer som svarat hur man främst vill uppfylla syftet att återanpassa brottslingen till samhället.	44
Bilaga 3	45
Tabell 11. Andel personer som svarat fängelse eller inte fängelse i fallet relationsbrott och vad de valt som främsta syfte med fängelse som straff.	45
Tabell 12. Andel personer som svarat fängelse eller inte fängelse i fallet våldtäkt och vad de valt som främsta syfte med fängelse som straff.	46
Tabell 13. Andel personer som svarat fängelse eller inte fängelse i fallet gatuvåld och vad de valt som främsta syfte med fängelse som straff.	47

1. Inledning

Straff skall med beaktande av intresset av enhetlig rättstillämpning bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde (BrB 29 kap. 1 §).

Det påstås ofta att allmänheten anser att de som begår brott borde straffas annorlunda än vad som görs idag. Dock har rättsmedvetandet hos allmänheten studerats i liten omfattning (Lindén & Similä 1982, s 1). År 1989 utformades paragrafen ovan, vilken innebar att straffen skulle dömas utan hänsyn tagen till om det kan förväntas påverka den framtida brottsligheten hos den dömda. Straffet skall numera vara ett uttryck för samhällets ogillande och lagöverträdaren ska få vad han/hon förtjänar (Jerre & Tham 2010, s 5). Allmänheten vill visa vad de inte accepterar utan hänsyn till om förövaren begår brott igen eller inte. Straffen behövs, har det hävdats, bland annat för att avskräcka allmänheten från att begå brott (Jerre & Tham 2010, s 5). Det talas även om att staten straffar för att skipa rättvisa och återställa balansen i samhället, för att upprätthålla brottsoffret och/eller för att samhället måste markera vad som är klandervärda och oacceptabla beteenden (Ibid).

Lagarna brukar framhållas som att de ska stå i överrensstämmelse med allmänhetens uppfattning samtidigt som de i sig kan vara moralbildande (Lindén & Similä 1982, s 5). Det skapar således en överrensstämmelse mellan lagen och allmänhetens moraluppfattning (Lindén & Similä 1982, s 5-6). Den moraliska uppfattningen samt kunskaper om straff har teoretisk relevans och kan bidra till en ökad förståelse av hur rättsväsendet påverkar medborgarna och vice versa (Lindén & Similä 1982, s 6).

2. Bakgrund

2.1. Det allmänna rättsmedvetandet

Det allmänna rättsmedvetandet är ett till synes svårdefinierat begrepp och särskilt inom den juridiska världen (Axberger 1996, s 7). Det används inom det juridiska språket men trots detta nämns uttrycket *det allmänna rättsmedvetandet* inte i de juridiska ordböckerna (Ibid). Begreppets innebörd är både skiftande och i många fall oklar (Lindén & Similä 1982, s 1). Hans – Gunnar Axberger skriver om att begreppet är mycket vagt men att det ändå kan ges en empirisk bestämning

genom att fastställa den allmänna opinionen i en rättslig fråga (Axberger 1996, s 8). Detta gör det möjligt att fastställa dess innehåll men svårare med den konkreta definitionen. *Det allmänna rättsmedvetandet* associeras ofta med föreställningar om ”folksjälens”, människans, betydelse för lagstiftning och dömande (Axberger 1996, s 7), alltså den rättsliga uppfattningen bland människor i samhället. Definitionen, som kommer ligga till grund för denna studie, blir således att det allmänna rättsmedvetandet avser människans föreställningar om lag och rätt (Lindén & Similä 1982, s 1).

Hänvisningar sker allt mer till det allmänna rättsmedvetandet för att berättiga kriminaliseringar och straffskärpningar (Jerre & Tham 2010, s 6). Den rättsliga uppfattningen, som allmänheten skall påstås företräda, utgör med andra ord ett argument för att vara vägledande på ett eller annat sätt (Axberger 1996, s 9). Det kan ses som att allmänheten blivit en ny normkälla som företräds av politikerna.

2.2 Straffrätten

När någon bryter mot samhällets regler avser det att ett brott är begånget och straff blir således ett lidande som tillfogas honom eller henne som brutit mot reglerna (Jareborg 2007, s 13). I straffrätten används orden ”brott” och ”straff” i teknisk betydelse. Den formella definitionen som ges är: ett brott, är enligt BrB 1 kap. 1 §, en gärning som är beskriven i en författning och för vilken straff är föreskrivet. Ett straff i sin tur är enligt BrB 1 kap. 3 § böter eller fängelse (Jareborg 2007, s 24).

Straffrättens historia handlar i stort om missbruk av straffrätten (Jareborg 2006, s 12). Den grymhet, ondska och okänslighet vi möter från den lagliga maktens företrädare är nästan ofattbar (Ibid). Under äldre tid byggde straffrätten till stor del på avskräckningsteorin och vedergällningstanken. Straffet skulle verka genom att avskräcka människor från att begå brott och de som trots allt bröt mot lagen fick sona brotten genom då gällande dödsstraff, kroppsstraff, arbetsstraff eller böter (SOU 2008:85, s 47). Fängelse hade ännu inte introducerats som påföljd. Under 1700-talet förändrades synen på straff. Upplysningsfilosoferna förespråkade nu frihetsstraff och böter och vände sig emot de grymma kropps- och skamstraffen. Den klassiska straffrätten växte successivt fram och betonade främst legalitetsprincipen och proportionalitetsprinciperna. Straffen skulle numera vara stadgade i lag/lagligt grundande, förutsebara och stå i proportion till de begångna brotten (SOU 2008:85, s 48). Enligt den klassiska skolan ansågs straffen ha två syften, dels att avskräcka allmänheten från att begå brott (allmänprevention) dels att förbättra den enskilda brottslingen som skulle ta varning av straffet och i framtiden leva ett laglydigt liv (individualprevention).

Under den senare delen av 1800-talet avskaffades dödsstraffet och i början av 1900-talet avskaffades även aga av barn som straff (SOU 2008:85, s 49). Under senare delen av 1800-talet började även den sociologiska straffrättsskolan att ta större fäste. Nu skulle straffets utmätas och anpassas efter gärningspersonens individuella förhållande så som personens sociala situation, tidigare kriminalitet, brottsbenägenhet och samhällsfarlighet. Individualpreventiva skäl stod i fokus och stor vikt lades vid den så kallade behandlingstanken. Behandlingstanken innebar att brottslingen under verkställigheten skulle förmås ändra sitt levnadssätt och därmed avstå från att begå brottslighet i framtiden. I Sverige fick den sociologiska straffrättsskolan genomslagskraft och de första stegen mot ett mer behandlingsinriktat tänkande togs 1906 då villkorlig dom och villkorlig frigivning infördes i strafflagen (Ibid). Vård och behandling skulle nu präglade påföljderna. Målet var dels att den dömda rehabiliterades och gavs bättre förutsättningar för att leva ett laglydigt liv dels att han eller hon skulle vara förhindrad att begå brott medan straffet avtjänades (SOU 2008:85, s 50).

År 1965 infördes brottsbalken (BrB) och då kvarstod mycket av den klassiska straffrättsskolans idéer om rättvisa och proportionalitet (SOU 2008:85, s 50). Som nämns i inledning skulle nu rätten, enligt 1 kap. 7 § BrB, med iakttagande till vad som krävs för att upprätthålla allmän laglydnad, särskilt ägna val av påföljd för att främja den dömdes anpassning i samhället (Ibid).

Behandlingstanken fick dock utstå mycket kritik (SOU 2008:85, s 50 och Sarnecki 2009, s 449). Kritiken som bland annat framfördes var att behandlingen hade bristande bevis på effektivitet (Sarnecki 2009, s 449). Då infördes den nya straffrätten där brottets svårhet skulle vara avgörande samt principerna om proportionalitet och ekvivalens skulle särskilt beaktas (SOU 2008:85, s 51). Den nya reformen kom att lagstiftas år 1989, nuvarande kapitel 29 och 30 i brottsbalken.

Straffrätten, som är en del av lagstiftningen och kriminalpolitiken, handlar om hur straff- och straffprocessrätten borde utformas under iakttagelse av krav på effektivitet, rättvisa och respekt för mänskliga rättigheter (Sarnecki 2009, s 425). Straffrätten vi känner till idag innefattar myndigheternas handlade på 3 nivåer: kriminalisering (lagstiftningsnivå), påföljdsbestämning (domstolsnivå) och verkställighet av påföljd (administrativ nivå) (Jareborg 2006, s 13). Det finns olika teorier om hur straffet fungerar. Vanligtvis brukar man skilja på straffteori och teorier som handlar om brottsprevention (Andersson & Nilsson 2009, s 8). Straffteorier handlar om verkningar av legitimerandet av själva straffandet medan brottspreventionsteorier mer handlar om hur man kan minska brottsligheten på olika sätt

(Ibid). Sarnecki skriver generellt sett att det går dela in de förväntade effekterna av en påföljd för en brottslig handling i olika kategorier:

- Prevention (allmän och individuell)
- Rehabilitering
- Vedergällning
- Att återupprätta och kompensera brottsoffret
- Att ge uttryck för den allmänna rättskänslan

För att ytterligare förtydliga kommer nedan en kort beskrivning av varje kategori.

Prevention

Prevention kan beskrivas som förebyggande av kriminella handlingar och delas ofta upp i allmän- och individualprevention. Allmänprevention har till syfte att förebygga kriminella handlingar i allmänhet och sker genom hot om straff och som riktas mot hela befolkningen, det vill säga avskräckning och moralbildning. Till skillnad från allmänprevention har individualprevention till syfte att förändra beteendet hos den som redan begått brott genom individuell avskräckning och oskadliggörande (inkapacitering) (Sarnecki 2009, s 429).

Rehabilitering

Rehabilitering innefattar vård och behandling med syftet att återställa förlorade och nedsatta funktioner och kan riktas mot förövaren och brottsoffret. Rehabiliteringen kan ses som ett komplement till prevention då den både kan hjälpa brottslingen om dennes brottslighet är relaterad till missbruk av alkohol, narkotika eller liknande. Det kan också ha en påverkan på dennes persons liv även om han/hon upphör med brottslighet eller inte (Sarnecki 2009, s 447).

Vedergällning

Vedergällning innebär att skipa rättvisa genom att tillfoga gärningspersonen ett lidande så att han/hon ska sona sitt brott. Straffet skall vara adekvat, likvärdigt, med det brott som utövats (Sarnecki 2009, s 453). Vedergällning bygger på en så kallad pliktetik. Det är själva handlingen och inte den handlade som utgör grunden för de normativa övervägningarna (Andersson & Nilsson 2009, s 9).

Att återupprätta och kompensera brottsoffret

Genom återupprättelse ska de skador som brottsoffret utsatts för repareras och/eller ska brottsoffret kompenseras för de skador som i viss mån fylls ut av ett skadestånd som förövaren får betala. Om detta beslutar domstolen vid sidan av själva brottspåföljden (Sarnecki 2009, s 455). Idag kallas det här ofta för reparativ rättvisa (RR) då det genom olika åtgärder syftar till att återupprätta brottsoffret (Ibid). Reparativ rättvisa kan även inrikta sig på förövaren och försöka hjälpa denne att bli "en bättre samhällsmedborgare" (Sarnecki 2009, s 456). En form av RR är medling, där gärningsperson och brottsoffer får mötas inför en opartisk medlare för att diskutera det aktuella brottet. Medling har till syfte att minska de negativa påföljderna av ett brott (Sarnecki 2009, s 457).

Att ge uttryck för den allmänna rättskänslan

En generell uppgift för strafflagstiftningen är att uttrycka det oacceptabla, förkastliga, ja till och med det avskyvärda, som Sarnecki skriver (Sarnecki 2009, s 461). Lagens stadgande är viktigt för samhällsmedborgarna/allmänheten förutsatt att de är överens med lagstiftningen om de regler som beteendet för lagen föreskriver. Straffen skall vara ett allmänt uttryck för rättskänslan (Sarnecki 2009, s 464). Systemets legitimitet riskerar dock att urholkas om den allmänna rättsuppfattningen ligger alltför långt ifrån lagens stadgande, vilket kan leda till bristande förtroende för straffpolitiken.

3. Problemformulering och syfte

Syftet med uppsatsen och undersökningen är att utreda en grupp kriminologistudenters syn på straff. Rättsmedvetandet är ett begrepp som ofta används inom den kriminalpolitiska debatten och vilket straffrätten säger sig ta mer hänsyn till. Allmänhetens rättsuppfattning har i sin tur betydelse för rättssystemet och lagstiftningen (Lindén & Similä 1982, s 1).

Genom att straffa sänder makthavarna ut ett budskap som ska hjälpa oss att avläsa relationen mellan stat och medborgarna (Andersson & Nilsson 2009, s 8). Människor i dagens samhälle anser att en reaktion skall riktas mot den som utfört en kriminell handling. Dock är det inte lika självklart vilket syfte reaktionen ska ha och vilken effekt den kommer att få (Sarnecki 2009, s 428). Det känns viktigt med en undersökning kring straff och dess syfte då kunskaperna kring det allmänna rättsmedvetandet är bristfällig (Lindén & Similä 1982, s 5). Undersökningen var även av metodologisk art för att se hur undersökningsmetoden, enkätstudie, utformades för att kunna

användas igen. För att utföra en generaliserbar studie krävs ett representativt urval, vilket dock blir tidsödande. Syftet med undersökningen blir således att se vad en grupp studenter som läser kriminologi vid Stockholms universitet anser att straffets syfte är. Förhoppningsvis leder studie till vidare intresse kring ämnet och fortsatt forskning på området. Frågeställningen blir:

- Vad anser en grupp studenter att straffets syfte är?

4. Tidigare forskning

År 2009 genomfördes en undersökning av det allmänna rättsmedvetandet i Sverige. Undersökningen ingick i ett större nordiskt projekt som i sin tur byggde på en tidigare studie av rättsmedvetandet i Danmark av Fleming Balvig (Jerre & Tham 2010, s 11; Balvig 2006). Den svenska undersökningen genomfördes av Kristina Jerre, doktorand vid Kriminologiska institutionen Stockholms Universitet, och Henrik Tham Professor i Kriminologi. Resultaten redovisades i rapporten Svenskarnas syn på straff år 2010 (Jerre & Tham 2010). Syftet med studien var att undersöka om allmänhetens rättsuppfattning/det allmänna rättsmedvetandet överensstämde med den påföljdsbestämning och straffmätning som sker vid svenska domstolar (Jerre & Tham 2010, s 67).

I studien undersöktes tre olika typer av rättsmedvetande, det generella, det informerande och det konkreta (Jerre & Tham 2010, s 1). Det generella rättsmedvetandet hade till syfte att mäta allmänhetens inställning till straff och undersöktes genom en telefonintervju där frågorna var utformade i likhet med ”är straffen för milda?”(Jerre & Tham 2010, s 9 och s 12). Det informerande och konkreta rättsmedvetandet byggde på mer information om gärningsperson, brottsoffer och det sammanhang brottet inträffade. Dessa undersöktes genom en postenkät och fokusgruppsintervjuer (Jerre & Tham 2010, s 9 och s 13).

Telefonintervjun, som inriktade sig på det generella rättsmedvetandet hos allmänheten, resulterade i att majoriteten av de svarande var missnöjda med straffnivån och uttalade sig i riktning mot hårdare straff. Framförallt ansåg de att straffen för våldsbrott borde vara strängare (Jerre & Tham 2010, s 35). Sammanfattningsvis ville svenskarna rent generellt ha hårdare straff (Jerre & Tham 2010, s 1). Två tredjedelar ansåg att straffen var för milda. Dock förändrades bilden när allmänheten fick ta del av utförligare beskrivningar av olika rättsfall - det informerande rättsmedvetandet. Deltagarna fick ange vilket straff de trodde skulle dömas ut i en domstol, vilket straff de trodde allmänheten skulle välja samt vilket straff de själva ansåg rimligt (Jerre & Tham 2010, s 2). Allmänhetens svar ställdes sedan mot en bedömning gjord av totalt nio domare vid tre

olika tingsrätter. Genomgående trodde allmänheten att domstolarna dömde mycket mildare än vad de gjorde och föreslog även högre straff i förhållande till vad trodde dömdes ut i en domstol (Ibid). Huvudsakligen pekade resultaten mot att respondenterna dömde mildare än vad domarpanelen gjorde (Jerre & Tham 2010, s 69). I fem av sex fall låg allmänhetens straff under vad de tillfrågade domarna föreslagit (Jerre & Tham 2010, s 2). De ansåg även att allmänheten skulle döma ut straff i likhet med vad själva skulle göra (Jerre & Tham 2010, s 69). I nästan samtliga fall var de svarande mer benägna att ange frihetsberövande påföljder, så som fängelse, än de trodde att allmänheten skulle göra (Ibid). Vad som ytterligare lades märke till var att när respondenterna föreslog fängelsestraff kombinerades ofta det med andra typer av påföljder, så som behandling och ekonomisk kompensation. I fokusgruppsintervjuerna, där respondenterna fick mer noggrann information kring brotten i form av att se en filmatisering av en rättegång från något av rättsfallen i postenkäten och därefter diskutera, minskade straffen ytterligare (Jerre & Tham 2010, s 2).

En av frågorna i telefonintervjun berörde straffets syfte. Den löd: *"Vad anser Du bör vara de två viktigaste syftena med att straffa den som begår begått ett brott?"*. De svarande fick ange en etta till det alternativet som de ansåg vara det viktigaste syftet och en tvåa till det näst viktigaste. Alternativen respondenterna kunde välja mellan var (Jerre & Tham 2010, s 80):

- Att avskräcka från brottslighet
- Att skydda samhället från brottslingen
- Att återanpassa brottslingen till samhället
- Att brottslingen sonar sitt brott
- Att offret får upprättelse
- Att uttrycka vad samhället inte tolererar

Denna fråga har dock inte analyserats i den översiktliga rapporten från 2010 (Jerre & Tham).

Lindén och Similä har i sin undersökning studerat det allmänna rättsmedvetandet vars resultat redovisades i rapporten "Rättsmedvetandet i Sverige" år 1982 (Lindén & Similä 1982). Data till rapporten samlades in under hösten 1976 – våren 1977 (Lindén & Similä 1982, s 13). En del av undersökningen inriktade sig särskilt på allmänhetens syn på straff och vad de ansåg att dess syfte samt innebörd var. Straffets syfte i undersökningen diskuterades utifrån två olika nivåer, funktioner för samhället respektive funktioner för individer (Lindén & Similä 1982, s 48). Respondenterna fick ta ställning till frågan: *"Vad anser Ni att straffets främsta syfte är?"* och därefter rangordna de främsta syftena utifrån sex olika alternativ (Lindén & Similä 1982):

- Återanpassa brottslingen
- Skydda samhället från brottslingen
- Avskräcka brottslingen från att begå brott
- Upprätthålla respekten för lagen
- Avskräcka andra från att begå brott
- Brottslingen sonar sitt brott

Det visades sig att oenigheten var stor kring vad allmänheten ansåg att straffets främsta syfte var (Lindén & Similä 1982, s 50). Alternativet som fick flest anhängare var återanpassning av brottslingen. Såg man till de totala angivna valen var skillnaden mellan de olika alternativen relativt små. 42,7 procent av de svarande tog till exempel inte ens med alternativet ”återanpassa brottslingen” bland de tre främsta syftena (Ibid). Vidare gick det att utläsa att ”återanpassning” var ett typiskt förstahandsval medan ”sona brottet” och ”avskräcka andra” i hög grad valdes i tredje hand (Ibid). Resultaten visade även på ett samband mellan första och andra handsvalen där ”återanpassa brottslingen” och ”skydda samhället” ofta valdes i kombination precis som ”avskräcka brottslingen från att begå brott” och ”avskräcka andra från att begå brott” (Ibid).

Lindén och Similä tolkade resultaten som att det fanns skillnader i rangordningen beroende om de svarande ansåg att ”skydda samhället” som är viktigast på samhällsplanet, ”återanpassning” som är viktigast när det gäller brottslingen och ”avskräcka andra” när det gällde allmänheten (Lindén & Similä 1982, s 50-51). Rangordningen av syftena ansågs kunna vara påverkade av beroende på vilken utgångspunkt respondenterna hade. Lindén och Similä ansåg att resultaten var svårtolkade då de inte visste om respondenterna avsåg samhällsnivån, effekten på brottslingen eller effekten av medborgarna i stort (Lindén & Similä 1982, s 48-49).

5. Vetenskapsteori och kunskapssyn

Studien utgår från ett postpositivistiskt synsätt på vetenskap med utgångspunkt i empirismen. Kunskap grundas huvudsakligen på erfarenheter vilka förmedlas genom våra sinnen (Sohlberg & Sohlberg 2009, s 65). För att fakta ska leda till hållbart vetande ska det vara grundat på ett kritiskt och systematiskt insamlande av fakta och bör ta hänsyn till hur saker förhåller sig till varandra

(Sohlberg & Sohlberg 2009, s 65-66). Detta hör ihop med att studien till viss del är metodologisk för att se hur ting hör ihop och vad som kan tänkas påverka vad vid själva undersökningen.

Postpositivismen som vetenskapsteori kan innebära både kvantitativa och kvalitativa undersökningar (Sohlberg & Sohlberg 2009, s 244). Studien utgår från kvantitativa data. Undersökningen utgår även från en teori, vilket är centralt för postpositivismen och söker efter orsaksförklaringar med underliggande mekanismer som kan leda till förståelse av samhällsutvecklingen (Sohlberg & Sohlberg 2009, s 67). Till skillnad från positivismen strävar postpositivismen och undersökningen att upprätthålla vissa ideal snarare än att mycket stränga krav skall vara uppfyllda (Sohlberg & Sohlberg 2009, s 243). Fördelen blir att ett personligt intresse till viss del är möjligt då kravet inte är att vara neutral och oengagerad i förhållande till det som studeras (Sohlberg & Sohlberg 2009, s 244). Empirismens utgångspunkt är att vi är beroende av observationer för att nå kunskap (Ibid). Det krävs inte bara systematiska iakttagelser utan också intersubjektivitet, att information tolkas på samma sätt av olika observatörer, för att empirismen skall bli vetenskap (Sohlberg & Sohlberg 2009, s 67). Detta i sin tur kan påverka reliabiliteten, tillförlitligheten, av studien vilket tas upp under metod avsnittet. Tolkningarna får med andra ord inte bli privata. Studien utgår från postpositivismen då renlärig positivism kan vara svår att upprätthålla (Sohlberg & Sohlberg 2009, s 243).

6. Teori

Ett brott är, enligt 1 kap. 1 § brottsbalken, en gärning som är beskriven i en författning och för vilken straff är föreskrivet. Brotts och straff är något som finns i varje samhälle (Jareborg 2010, s 13). Kriminalpolitiska diskussioner bygger ofta på teoretiska modeller om hur straff och andra kriminalpolitiska åtgärder fungerar och därigenom motiveras (Andersson & Nilsson 2009, s 8). Straffsystemets utformning har ändrats åtskilliga gånger sedan brottsbalkens tillkomst år 1965 (Jareborg 2010, s 97). Hur man besvarar frågor kring straffets syfte återspeglar den konkreta utformningen av straffsystemet (Ibid). Ett viktigt grunddrag i utvecklingen är att behandlingsideologin har ersatts av proportionalitetstänkandet som straffideologi (se avsnitt 2.2), vilket studien utgår ifrån för att belysa dess empiri och besvara frågeställningen. Till skillnad från innan anses inte behov av vård/behandling som självständig grund för påföljdsbestämningen i ett konkret fall (Ibid). Idag framhålls straffets proportionalitet i förhållande till brottet. Denna reform av straffrätten genomfördes i Sverige år 1989, vilken innebar att straffpolitiken tagit avstånd från dess individualpreventiva syfte samt delvis från det allmänpreventiva målet med straffrätten

(Sarnecki 2009, s 454). I den moderna lagstiftningen är numera relationen mellan brottet och straffet utformat på följande vis:

Straff skall med beaktande av intresse av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde.

Vid bedömningen av straffvärdet skall särskilt beaktas den skada, kränkning eller fara som gärningen inneburit, vad den tilltalade insett eller borde insett om detta samt de avsikter eller motiv som han haft (BrB 29 kap. 1 §).

Utgångspunkten för reformens ideologi är att påföljdsbestämningen bör ge ett uttryck för brottets förkastlighet och det mått av klander som brottslingen förtjänar. Bestraffningen bör vara rättvis och omgärdad av rättssäkerhetsgarantier (Jareborg 2007, s 98).

Genom att studera straffets syfte har man möjlighet att utvärdera i vilken mån allmänhetens syn på straff ses i jämförelse med straffrättens. Allmänhetens syn på straff blir således viktig då hänvisningar skall ske i åtanke av det allmänna rättsmedvetandet. Har den nuvarande straffrättsreformen satt spår på studenternas syn på straff? Sammanfattningsvis vill studien belysa teorin och se om inte bara straffrätten utan även allmänheten, en grupp studenter, anser att vi gått från behandlingssideologin till ett mer proportionerligt tänkande.

7. Metod

Undersökningen var kvantitativ, vilket innebär en kvantifiering av olika aspekter av samhället (Bryman 2009, s 77). Mätningen av samhällets aspekter utgör grunden för mer exakta skattningar/beräkningar av vilken relation som finns mellan begrepp (Bryman 2009, s 82). Vad som utgör att undersökningen är kvantitativ beror delvis på att studien utgår från en teori som sedan prövas. I detta fall vad en grupp studenter anser att straffets syfte är och om det går att knyta ihop med den nya straffrättsreformen. Forskaren arbetar med att utveckla vissa mått för det begrepp som ska undersökas, i detta fall straffets syfte (Bryman 2009, s 84). Undersökningen genomfördes i form av en enkät¹ i samband med en föreläsning för kriminologistudenter som läste första terminen vid

¹ Enkäten ingick i ett samarbete med Kristina Jerre och Henrik Tham och var en del av en fortsatt undersökning av Svenskarnas syn på straff (Jerre & Tham 2010), där de hade till syfte att utreda det metodologiska upplägget av studien som gjordes år 2009. Första delen av enkäten grundar sig på tidigare undersökningen och tillhörde deras del av studien medan andra frågan rörande straffets syfte är min och denna uppsats del av undersökningen vilken utformades enskilt av mig med synpunkter från dem. Sista frågan var även en del av det metodologiska upplägget som vi utformade tillsammans.

Stockholms universitet. Urvalet var ett icke – sannolikhetsurval, vilket innebär att urvalet fått fram på andra sätt än genom en slumpmässig urvalsteknik (Bryman 2009, s 101). Henrik Tham hade kontaktat och valt ut en klass för undersökningen redan innan enkäten utformades. Från början var även tanken att utföra studien på ytterligare en population, studenter vid Komvux.

Efter den första utformningen av enkäten utfördes undersökningen på en provpopulation, bestående av runt 15 stycken personer i den studentkorridor där jag själv bor. Detta för att se om enkäten var lätt att förstå och för att se hur lång tid som krävdes för att besvara frågorna. Provpopulationen inkluderade både studenter och personer som arbetade. Både provpopulationen och urvalet hade möjlighet att ge kommentarer i slutet av enkäten. Resultatet av provundersökningen analyserades inte men kommentarerna togs till handa och ledde till en del ändringar av enkäten för att tydliggöra det som ansågs svårt att förstå². Trots en del konstruktiv kritik var flertalet av de svarande i provpopulationen positiva till enkäten, dock uttryckte de sig i riktning mot att det var mycket information att ta till sig och att vissa frågor var svåra att ta ställning till.

Syftet med enkäten var att närmare undersöka vissa frågor om rättsmedvetandet som bland annat rörde metod, hur den var utformad. Tre frågor skulle studeras. Första frågan hade till syfte att studera om benägenheten att använda fängelsestraff påverkades av om respondenterna fick kryssa i en eller två påföljder. Studenterna fick där ta hänsyn till olika vinjetter rörande våldsbrott (relationsvåld, våldtäkt och gatuvåld). Fråga 2 studerade vilket syfte de svarande ansåg att olika påföljder har och tredje frågan om de icke frihetsberövande påföljderna kunde ges ett värde i form av viss fängelsestid. Enkäten grundade sig på den postenkät som ingick i rapporten *Svenskarnas syn på straff* (Jerre & Tham 2010) som i sin tur utgick från Balvigs undersökning *Danskernes syn på straf* (Balvig 2006), som var den första studien av det allmänna rättsmedvetandet i Norden av denna typ. I denna uppsats analyseras endast fråga 2.

Enkäten inleddes med en beskrivning av de olika former av påföljder, inklusive påföljdernas innebörd, som respondenterna hade möjlighet att välja mellan. Detta för att de skulle bli insatta och förstå de olika formerna av straff som finns idag. Viktigt att påpeka är att alla påföljder inte räknas som straff³.

² Omformuleringen av frågorna tas inte upp.

³ Straff innebär enligt 1 kap. 3 § BrB böter eller fängelse (Jareborg 2010, s 14). Lagstiftningen arbetar utifrån påföljd för brott och annan rättsverkan av brott. Påföljderna delas sedan in i straff och annan påföljd. Anna påföljd innebär bland annat skadestånd. Till annan påföljd för brott (annat än fängelse eller böter) inkluderas villkorlig dom, skyddstillsyn och särskild vård (Jareborg 2010, s 14). För mer djupgående förklaring, se Jareborg 2010.

Enkäten användes för att undersöka vad studenterna ansåg att straffets syfte var samt se hur det metodologiska upplägget fungerade, hur enkäten var uppbyggd. ”Vad anser Du att straffets syfte är för dessa fem olika straffpåföljder (fängelse, behandling, samhällstjänst, böter och ekonomisk kompensation)?” Studenterna fick sedan rangordna svarsalternativen med hjälp av siffror. 1 för det syfte de ansåg mest relevant, 2 för nästa och sist 3. Max tre svar fick kryssas i men ett var tillräckligt. Vardera av de fem påföljderna kanske inte ansågs ha mer än ett syfte eller tvärtom, därför möjlighet till att rangordna alternativen. De syften som de svarande fick ta ställning till var:

- Att avskräcka brottslingen
- Att avskräcka andra från brottslighet
- Att skydda samhället från brottslingen
- Att återanpassa brottslingen till samhället
- Att brottslingen sonar sitt brott
- Att offret får upprättelse
- Att uttrycka vad samhället inte tolererar

Syftena valdes utifrån telefonintervjun som ingick i Svenskarnas syn på straff (Jerre & Tham 2010). Alternativet ”avskräcka från brottslighet” delades upp i två kategorier 1) ”att avskräcka brottslingen” och 2) ”att avskräcka andra från brottslighet” för att kunna jämföra och dra paralleller både med Svenskarnas syn på straff och undersökningen av straffets främsta syfte av Lindén och Similä (Jerre & Tham 2010, s 108 och Lindén & Similä 1982). Nedan finns svarsmallen för studiens frågeställning.

Tablå 1. Svarsmall fråga 2: straffets syfte för olika typer av påföljder.

	Fängelse	Behandling	Samhällstjänst	Böter	Ekonomisk kompensation
Att avskräcka brottslingen					
Att avskräcka andra från brottslighet					

Att skydda samhället från brottslingen					
Att återanpassa brottslingen till samhället					
Att brottslingen sonar sitt brott					
Att offret får upprättelse					
Att uttrycka vad samhället inte tolererar					

Från början trycktes 120 stycken enkäter upp efter hur många som var inskrivna på kursen Kriminologi 1. Vid undersökningstillfället delades 82 enkäter ut varav 80 stycken besvarades. Det externa bortfallet, de som inte alls deltog i undersökningen, landade på 33 procent vilket kan bero på att alla studenter inte deltar vid föreläsningarna och/eller att de var frånvarande på grund av sjukdom eller liknande. De två som valde att inte besvara enkäten ville förmodligen inte delta. Fler än hälften av studenterna hade svarat ”fel” på frågan angående straffets syfte vilket ledde till ett internt bortfall på 55 procent. Detta upptäcktes vid kodningen av resultaten då siffrorna var rangordnade vågrätt i stället för horisontellt. Jag tolkade detta som att de svarande besvarat hur de ansåg syftena kunde uppfyllas med de olika påföljderna. På grund av det stora interna bortfallet kommer även de som ansågs missuppfattat frågan analyseras.

7.1. Etik

De grundläggande frågorna berör frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet (Bryman 2009, s 440). Informationskravet innebär att forskaren ska informera de berörda kring studiens syfte och att deras deltagande är frivilligt och att de har rätt att avbryta om så önskas. Samtyckeskravet innebär att deltagarna i undersökningen själva har rätt att bestämma över deras medverkan (Ibid). För att uppfylla dessa krav fick vi först ett godkännande av kursansvarig för kriminologistudenterna. Enkäten var också frivillig, studenterna fick själva bestämma om de ville delta eller inte. Deltagarnas uppgifter skall behandlas med största möjliga konfidentialitet,

konfidentialitetskravet (Ibid), därför var enkäten helt anonym, vilket resulterade i att endast kryss användes för att besvara frågorna. Även när studenterna skulle skriva i sin ålder och sitt kön användes kryssmetoden, detta för att ingen i efterhand skulle kunna identifieras. Sist men inte minst användes uppgifterna som samlats in om de svarande endast för forskningsändamålet, vilket är grunden för nyttjandekravet.

7.2. Reliabilitet och validitet

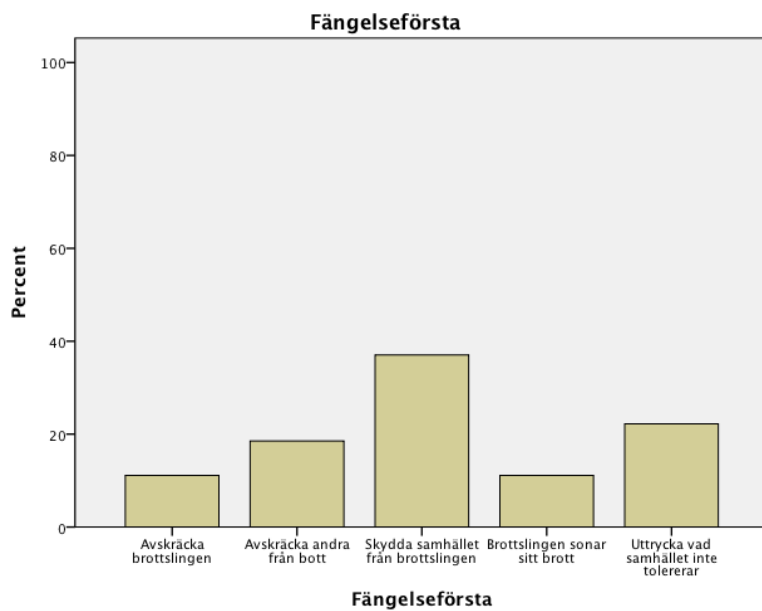
Vid utformandet av frågorna i enkäten var det viktigt att ta hänsyn till om frågorna verkligen mätte det de avsåg att undersöka, studenternas syn på straff (Bryman 2009, s 88). Validiteten påverkar om svaren i slutändan skall kunna generaliseras. Med tanke på att flertalet besvarat frågan kring straffets syfte felaktig kan validiteten minska. Reliabiliteten i undersökningen rör om mätningarna i studien är pålitliga och följdriktiga (Bryman 2009, s 86). Reliabiliteten av straffets syfte i undersökningen kan påverkas av studenternas subjektivitet, deras tolkningar av frågorna. Dock har utformningen av frågan kring straffets syfte försökt att vara så pass tydlig att personliga tolkningar inte skulle vara möjligt.

8. Resultat

Med hjälp av SPSS, ett statistik program för kvantitativa metoder i samhällsvetenskapliga ämnen, har resultaten kodats in och sammanställts. Könsfördelningen blev 27 män (32,9%) och 48 kvinnor (58,5%). 7 stycken (8,5%) av respondenterna hade inte kryssat i rutan för kön. Nedan sammanställs och redovisas resultaten av vad gruppen studenter ansåg att det främsta syftet med straff är för olika typer av påföljder. Endast fängelse, behandling och ekonomisk kompensation kommer att redovisas och analyseras. Resultatet kommer även att avgränsa sig till förstahandssyftet med de olika påföljderna för att få en övergripande bild av studenternas syn på straff.

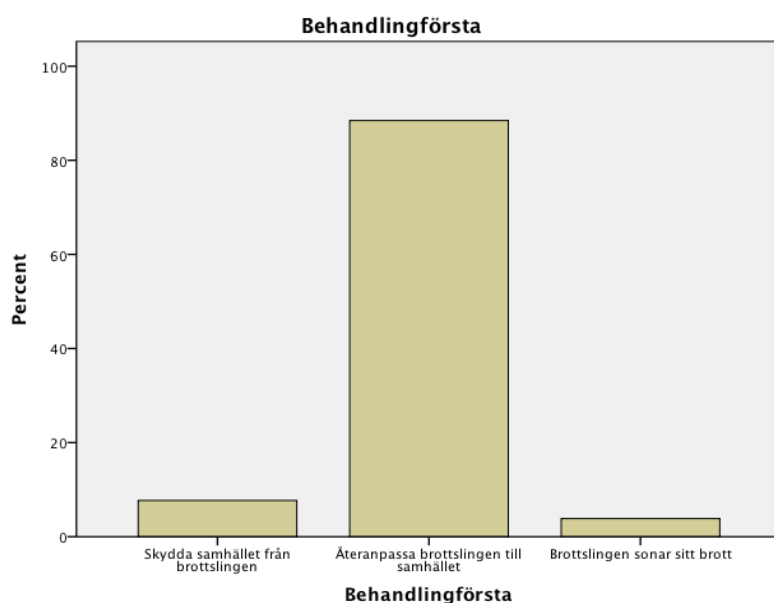
I Diagram 1 framgår det att studenterna ansåg att fängelset främsta syfte är ”att skydda samhället från brottslingen” (37%), därefter ”att uttrycka vad samhället inte tolererar” (22,2%). De svarande ansåg även att et främsta syftet med fängelse är ”att avskräcka andra från brott” (18,5%).

Diagram 1. Andel personer som svarat vad främsta syftet med fängelse är.

I diagram 2 framgår att det främsta syftet med behandling ansågs vara ”att återanpassa brottslingen till samhället” med 88,5 procent av de studenter som besvarat frågan korrekt, rangordnat horisontellt. De svarande ansåg även att förstahandssyftet med behandling var ”att skydda samhället från brottslingen” (7,7%) samt ”att brottslingen sonar sitt brott” (3,8%).

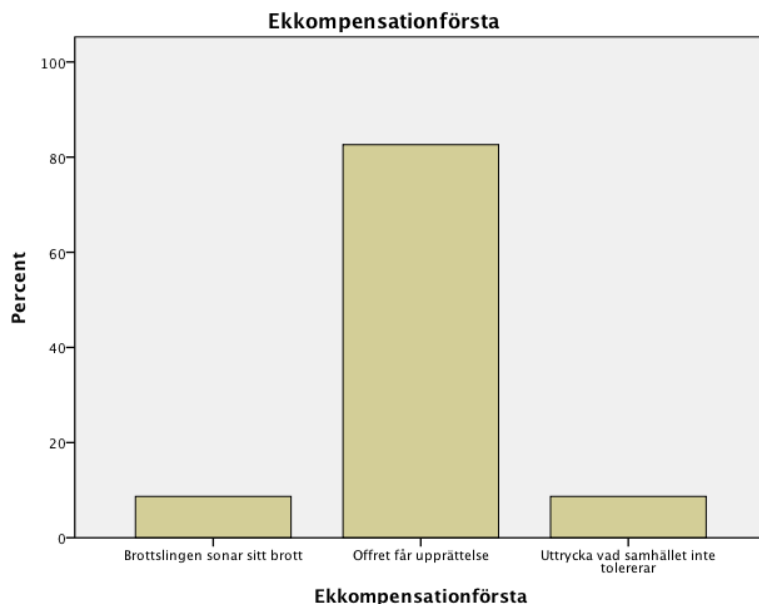
Diagram 3. Andel personer som svarat vad främsta syftet med behandling är.

Det främsta syftet med ekonomisk kompensation enligt studenterna, som visas i Diagram 3, tenderade att vara ”att offret får upprättelse (82,6%). Med båda på 8,7 procent av de svarande i

frågan kring det främsta syftet med ekonomisk kompensation fanns även ”att brottslingen sonar sitt brott” samt ”att uttrycka vad samhället inte tolererar.

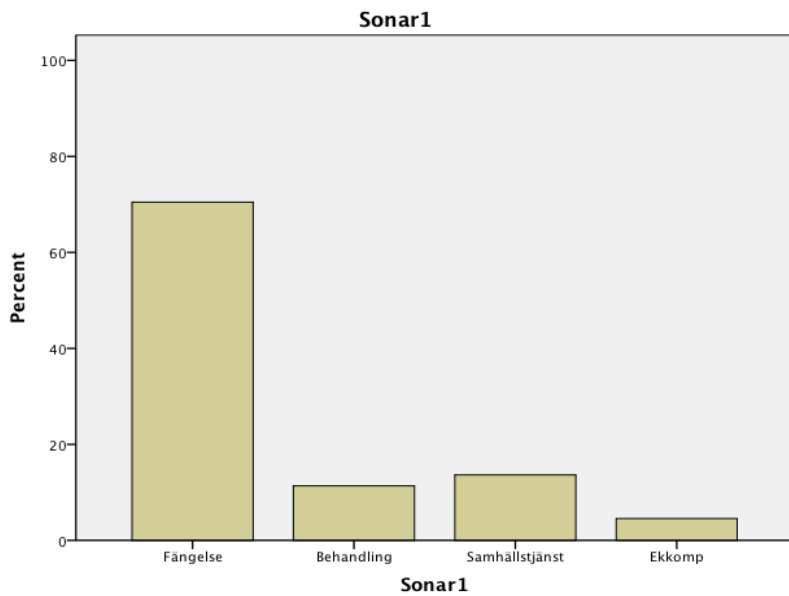
Diagram 3. Andel personer som svarat vad främsta syftet med ekonomisk kompensation är.

För att ta vara på alla enkäter kommer resultaten även inkludera de som svarat ”fel” i frågan om straffets syfte. Tolkningen av dessa resultat blev således att studenterna besvarat och rangordnat alternativen efter vilka påföljder som främst uppfyller de olika syftena. De syften som kommer att redovisas och analyseras är ”brottslingen sonar sitt brott”, ”offret får upprättelse” och ”uttrycka vad samhället inte tolererar” då dessa visade på mest variation. Resultaten och diagram från de övriga syftena går att finna i bilaga 2. Även här kommer de främsta syftena att redovisas.

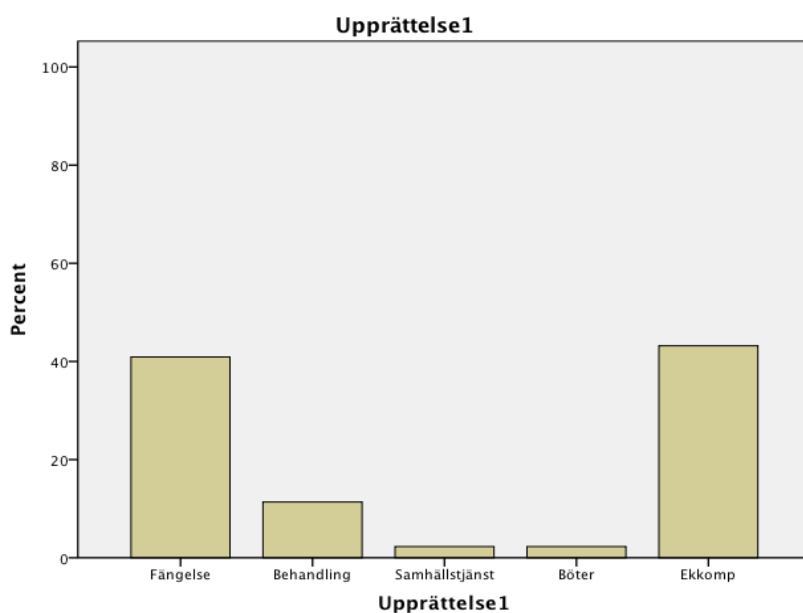
Diagram 4 visar andel personer som besvarat hur man främst vill uppfylla syftet med att återanpassa brottslingen till samhället. Svartsresultaten visar på en variation då studenterna främst ville uppfylla syftet genom fängelse (38,3%). De svarande ansåg även att detta syfte kunde uppfyllas genom samhällstjänst (13,6%), behandling (11,4%) samt ekonomisk kompensation (4,5%).

Diagram 4. Andel personer som svarat hur det främst går att uppfylla syftet med att brottslingen sonar sitt brott.

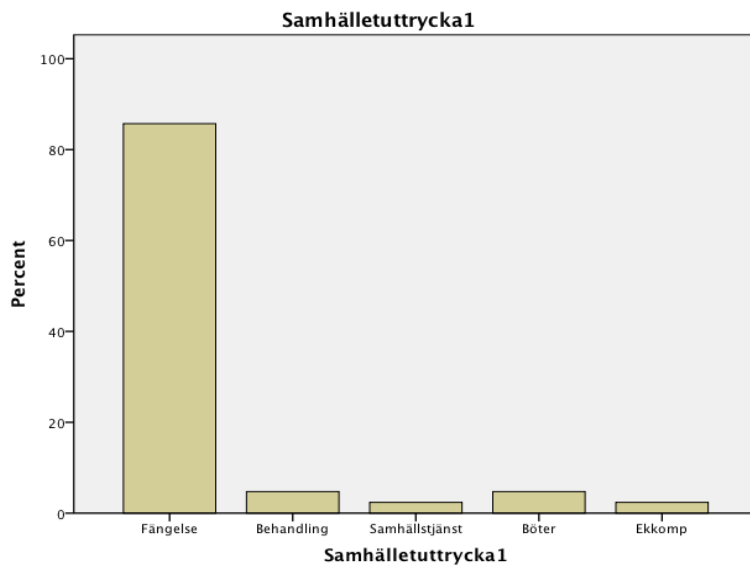
När studenterna tog ställning till syftet att offret ska få upprättelse, som redovisas i Diagram 5, framgår det främst att det kan göras genom ekonomisk kompensation (43,2%). Även fängelse tenderar att kunna återupprätta brottsoffret (40,9%). Därefter har studenterna även fyllt i att syftet går att uppnå med hjälp av behandling (11,4%) samt i viss mån samhällstjänst (2,3%) och böter (2,3%).

Diagram 5. Andel personer som svarat hur det främst går att uppfylla syftet med att offret får upprättelse.

När studenterna tog hänsyn till syftet att uttrycka vad samhället inte tolererar ansåg att 85,7 procent av de svarande att detta främst skulle gå att uppfylla genom fängelse. Behandling (4,8%), böter (4,8%), ekonomisk kompensation (2,4%) och samhällstjänst (2,4%) verkar även ha en viss tendens att uppfylla syftet med att uttrycka vad samhället inte tolererar vilket sammanställs i Diagram 6.

Diagram 6. Andel personer som svarat hur det främst går att uppfylla syftet med att uttrycka vad samhället inte tolererar.

9. Analys

Syftet med undersökningen var att utreda vad en grupp studenter ansåg att straffets syfte var för olika typer av påföljder. Endast förstahandsvalen av syftena med fängelse, behandling och ekonomisk kompensation redovisades. Studien resulterade i att de svarande ansåg att det främsta syftet med fängelse var att skydda samhället från brottslingen och uttrycka vad samhället inte tolererar. Syftet med behandling ansågs vara att återanpassa brottslingen till samhället i första hand. Ett fåtal av de svarande ansåg även att det främsta syftet var att få brottslingen att sona sitt brott och återigen skydda samhället från brottslingen. Förstahandssyftet med ekonomisk kompensation var att ge offret upprättelse. Likaså där var det några av respondenterna som återigen valde att brottslingen skulle sona sitt brott och uttrycka vad samhället inte tolererar.

Fler än hälften av studenterna hade besvarat frågan fel och det tolkades som att de missuppfattat frågan kring vad straffets syfte var för de olika typerna av påföljder. Istället för att rangordna syftena horisontellt hade de rangordnat alternativen vågrätt, vilket tolkades som att studenterna besvarat i form av vilka påföljder som kunde tänkas uppfylla de olika syftena. På grund

av detta redovisades även delar av dessa resultat. För att få brottslingen att sona sitt brott ansåg studenterna att fängelse, samhällstjänst och behandling skulle kunna användas samt i viss mån även ekonomisk kompensation. Om offret skall få upprättelse ville de svarande använda ekonomisk kompensation i hög grad men även fängelse. Behandling av brottslingen tenderade även att kunna ge offret återupprättelse. För att uppnå syftet med att uttrycka vad samhället inte tolererar, var det fängelse som studenterna ville använda sig av.

Resultaten blir en aning svårtolkade bland annat på grund av att flertalet av studenterna besvarat frågan felaktigt samt att svaren kan skilja sig beroende vilken utgångspunkt studenterna har. Som Lindén och Similä skriver kan svaren te sig annorlunda beroende på om de svarande ansåg samhällsnivån, brottslingen eller effekten på medborgarna i stort (Lindén & Similä 1982, s 48-49). Tolkningen av resultaten blir dock att de svarande först och främst vill uttrycka rättvisa och proportion genom fängelse, då de vill skydda samhället från brottslingen och uttrycka vad samhället inte tolererar. Därefter upprättelse och hjälp till brottsoffret genom ekonomisk kompensation samt åtgärder för att gärningspersonen inte ska begå brott igen som anses kunna ske genom behandling (se även Jerre & Tham 2010, s 70).

I en jämförelse med en tidigare undersökning av Lindén och Similä (1982) om straffets syfte (se s 9) fanns skillnader i resultaten kring vad de svarande ansåg att straffets främsta syfte var. Lindén och Similä fann att ”återanpassning” var det vanligaste svarsalternativet (Lindén & Similä 1982, s 50). Dock ska påpekas att de använde straffets syfte i stort till skillnad från den här studien som hade frågor kring straffets syfte för olika typer av påföljder. Tolkningen blir att Lindén och Similäs undersökning, som genomfördes under våren 1976 – hösten 1977, förhöll sig till 1965 års lagtext, vilken innebar att påföljden särskilt skulle främja den dömdes anpassning i samhället. Reformen av den nya straffrätten, som kom år 1989, innebar att man tog ett steg från individualpreventiva syftena och skulle nu ta hänsyn till att straffet skulle stå i proportion till brottet (Sarnecki 2009, s 454 och SOU 2008:85, s51). Att de svarande såg mer till brottslingens utgångspunkter vid deras undersökning kan då antas vara riktigt, som reformen uttalar sig om. Gruppen studenter som besvarat enkäten till denna uppsats kan då tänkas ha påverkats av den nya straffrättsreformen då de ser mer till att skydda samhället än att ta hänsyn till gärningspersonen i första hand.

Tolkningarna av resultaten från de som besvarat frågan felaktigt pekade även de på en del intressanta aspekter. När studenterna ville uppfylla syftet att ge offret upprättelse skulle detta främst ske genom ekonomisk kompensation men även genom fängelse. Offret skall alltså få pengar för den skada som uppstått medan brottslingen ändå skall inkapaciteras, sättas bakom lås och bom. Intressant är vad offret kan tänkas få ut av de påföljderna. Kan en skada eller brottslig handling

återupprättas genom pengar och genom att förövaren sätts i fängelse? Vid en sammanställning av alla syftena ansågs fängelse vara ett bra sätt att uppfylla åtminstone fem av de sju olika alternativen. De svarande ansåg att syftena att brottslingen sonar sitt brott och för att uttrycka vad samhället inte tolererar kunde uppfyllas med hjälp av med hjälp av fängelse. Det kan tolkas som att de ansåg att genom att få bort brottslingarna från samhället så kan det även både avskräcka brottslingen samt avskräcka andra från att begå brott (se bilaga 2).

Det känns möjligt att knyta an till teorin om att vi gått från behandlingstanken och återanpassning till att skydda samhället och uttrycka vad allmänheten/samhället inte tolererar. Den nya synen på straff att allmänhetens syn på straff skall återspeglas i straffrätten (Jerre & Tham 2010, s 5 och Sarnecki 2009, s 464) kan då tänkas stämma. Dock kan de även vara så att straffrätten speglar allmänhetens åsikter.

För att analysera och reflektera över resultaten kring deras validitet och reliabilitet blir frågan om studenternas svar verkligen är kunskap kring deras syn på straff. Leder undersökningen till ny kunskap eller blir resultaten mer en fråga kring studenternas attityd? Besvarar de frågan kring vad de *ansåg* att straffets syfte var eller besvarade de den utifrån vad de *trodde* att syftena med de olika påföljderna skulle vara? Då undersökningen även behandlade det metodologiska upplägget kan det tänkas att frågan återigen behöver omformuleras för att verkligen besvara frågan kring studenternas syn på straff. Möjligtvis kanske enkät inte är den bästa metoden, men med tanke på att resultaten inte kan påverkas av en intervjuare, genom exempelvis ledande frågor (Bryman 2009, s 146), om en intervjuundersökning gjorts i stället känns metoden ändå rimlig. Problemet ligger dock i att respondenterna inte har möjlighet att ställa frågor under själva undersökningen, vilket kan leda till de missförstånd som upptäcktes vid kodningen av resultaten. Med tanke på att studien även hade en metodologisk utgångspunkt leder detta till att vidare forskning kan göras och frågan utvecklas ännu mer.

Vid sammanställningen av resultaten började funderingar kring om straffets syfte för de olika påföljderna ändrades beroende på vilket brott som har begåtts. På grund av detta utfördes ytterligare en mindre sammanställning, utanför uppsatsens frågeställning. Här var även första delen av enkäten, som undersökte studenternas utdömande av straff i olika vinjetter av våldsbrott, inkluderad (relationsvåld, våldtäkt och gatuvåld) (se bilaga 1). De studenter som valt fängelse i de tre olika rättsfallen jämfördes med vad de ansåg var det främsta syftet med fängelse som påföljd (se bilaga 3). Den mindre sammanställningen resulterade i att studenterna som valt fängelse i de tre rättsfallen ansåg att det främsta syftet med fängelse var att skydda samhället från brottslingen. Då alla tre fallen behandlade våld som brott kan det tänkas bero på att man vill få bort förvarna från samhället på grund av att de visat ett våldsamt beteende som möjligtvis kan leda till skada för

samhället. Intressant hade även varit att se om det fanns någon skillnad mellan syftet med fängelse vid andra typer av brott. Resultaten bygger på i detta fall på få respondenter, vilket gör det problematiskt att tolka och analysera resultaten.

10. Diskussion och slutkommentar

Tidigare undersökningar har visat att allmänheten är missnöjd med de straff som utdöms och går i riktning att de vill ha hårdare straff (Jerre & Tham 2010, s 67). Men vad är det egentligen allmänheten är missnöjd med? Anser man inte att syftena uppfylls tillräckligt eller kan det vara så att de helt enkelt inte är insatta i ämnet brott och straff? En del av kommentarerna i slutet av enkäten, både från provundersökningen och urvalet kretsade kring just detta. Respondenterna skrev att dessa typer av frågor var svåra att ta ställning till då de inte riktigt visste vad straffen innebar samt hur man dömer i rättsväsendet. Att enkäten var svår att fylla i kan jag hålla med om. Jag har själv inte fyllt i den, först på grund av att jag tyckte den var svår och för att jag tyckte mig vara inställd på tidigare undersökningars resultat sedan efter undersökningstillfället för att jag ansåg mig vara rädd att jag påverkats av respondenternas svar.

Undersökningen som delvis var en metodologisk art, visade på att frågan kring straffets syfte var svår att förstå eller ta hänsyn till. Den var svårformulerad vilket gjorde att mer än hälften besvarade frågan felaktigt, vilket tolkades som att de missförstått den. Detta hade kunnat tas hänsyn till efter provundersökningen. Dock kommenterades inte just den punkten så att det hade kunnat tas till handa. Det må hända att de som fyllde i enkäten helt enkelt inte läste igenom ordentligt. Men då studenterna ändå besvarade frågan, fast på så sätt att de rangordnade vågrätt i stället för horisontellt, analyserades även det resultatet utifrån tolkningen att studenterna valde vilka påföljder som kunde uppfylla de olika syftena för straff. Genom att ta hänsyn till tolkningen ovan, att brott och straff är ett svårt ämne, kan det tänkas ha påverkat när studenterna besvarat fängelse i så hög grad för att uppfylla de olika syftena. Fängelse är en påföljd som många känner till och vet till viss del hur det fungerar. För att underlätta frågorna i enkäten fanns dock en förteckning över vad de olika påföljderna innebär.

En intressant aspekt som är viktig att ta upp är man hade kunnat genomföra undersökningen på något annat vis. Det har tidigare undersökts både genom telefonintervjuer (Jerre & Tham 2010) och liknande som nu, i form av en enkätstudie (Lindén & Similä 1982). Varför en enkätstudie valdes just här berodde på bland annat tiden. En enkät är inte lika tidskrävande så respondenterna har möjligt att besvara frågorna under ett och samma tillfälle och kunde då fånga

upp fler respondenter samt att de är lätta att administreras (Bryman 2009, s 114). Enkäten hade även en metodologisk utgångspunkt som innefattade enkätens uppbyggnad. Det hade varit intressant att kunna jämföra det generella syftet med straff, som Jerre och Tham gjorde i sin undersökning år 2009 (Jerre & Tham 2010). Påverkades svaren till exempel av att de svarande först fick ta del av andra frågor först och hade det blivit skillnader om enkäten hade haft en annan uppbyggnad? Tidigare forskning har bland annat påvisat ju mer information respondenterna får desto mer hänsyn tog man och benägenheten att straffa sjönk (Jerre & Tham 2010, s 71). Det kan även tänkas att det finns fler syften med straff än de som tas upp i undersökningen och att de svarande antingen anser att vissa påföljder har fler än ett syfte samt att de olika syftena kan uppfyllas på flera olika sätt. Det fanns ändå utrymme för då studenterna hade möjlighet att rangordna alternativen från 1 till 3.

Sist men inte minst är det återigen viktigt att påpeka att resultaten inte är generaliserbara då undersökningen endast utfördes på en grupp studenter. Det här på grund av det lilla urvalet men även för att det inte går att säga vilken population just detta urval är representativt för (Bryman 2009, s 114). Studenterna som studerar kriminologi utgör ett styrt urval och är därför inte representativt för samtliga studenter i frågan (Bryman 2009, s 100). En invändning mot urvalet skulle kunna tänkas vara att just kriminologistudenter har en viss syn på brott och straff då det ingår i deras utbildning. Dock läser de endast första året på utbildningen och har ännu inte hunnit bli så pass påverkade än att de skulle kunna tänkas ge avtryck i undersökningen. Vad som hade kunnat tänkas ge avtryck är att de har ett intresse för brott och straff och kan ha haft det svårt med att ange vad de själva *ansåg* att straffets syfte var och besvarade frågan efter hur de *trodde* att kriminalpolitiken eller straffrätten skulle göra.

Resultaten från undersökningen av en grupp studenters syn på straff skulle kunna besvara teorin om hur idéer kring straffets syfte och påföljdssystemet har förändrats över tid. Svaren tolkas som att de svarande ansåg i stort att straffet skall ta hänsyn till samhället och allmänhetens uppfattning kring kriminella handlingar i samband med att återupprätta den skada som har skett. Detta kan liknas vid att straffrätten gått från ett behandlingstänkande som kretsade kring den individuella brottslingen till ett mer proportionerligt tänkande där brottet skall stå i fokus och vedergällning skall användas. Förövaren ska få vad han/hon förtjänar i förhållande till brottet och på så sätt även avskräcka andra från att begå brott.

Avslutningsvis vill jag kommentera att undersökningen har gett intressanta aspekter över en grupp studenters syn på straff och hur straffrätten i stort kan påverka allmänheten och vice versa. Uppsatsen har även gett möjlighet för vidare forskning att utveckla och ytterligare förbättra frågor

kring undersökandet av straffets syfte. Jag anser att studien och uppsatsen har utgjort en bra grund för det metodologiska upplägget för frågan.

11. Fortsatt forskning

För att kunna generalisera resultaten till allmänheten i stort hade en liknande undersökning kunnat göras igen på en större population. Det hade varit intressant att ta del av allmänhetens uppfattning kring vad de anser att straffets syfte är och om dessa syften uppfyllas av den straffrätt som vi i Sverige har idag. Tidigare undersökningar har påvisa att allmänheten/svenskar generellt anser att straffen är för milda och hade frågor kring varför de är missnöjda med påföljdssystemet och straffmätningen kunnat ställas. Varför vill man gå i riktning mot strängare straff?

Undersökningen, som delvis behandlade metod, visade på problem vid formuleringen av frågan kring straffets syfte. Detta skulle fortsatt forskning kunna ta hänsyn till och utveckla för att undvika de problem som uppstod här. En undersökning av straffet både på generell och på informerande nivå är även förslag på fortsatt forskning, för att se om syftena möjligtvis ändras efter att man fått mer information kring brott och straff eller liknande.

Litteraturförteckning

Andersson, Robert & Nilsson, Roddy, 2009: *Svensk kriminalpolitik*. Malmö: Liber

Axberger, Hans-Gunnar, 1996: *Det allmänna rättsmedvetandet*. Brottsförebyggande rådet rapport 1996:1. Stockholm: Fritzes

Bryman, Alan, 2009: *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber

Lindén, Per-Anders & Similä, Matti, 1982: *Rättsmedvetandet i Sverige*. Brottsförebyggande rådet, rapport 1982:1. Stockholm:Liber.

Jareborg, Nils, 2006: *Inkast i straffområdet*. Uppsala: Iustus Förlag AB

Jareborg, Nils, 2007: *Straffrättens påföljdslära*. Stockholm: Norstedts Juridik

Jerre, Kristina & Tham, Henrik, 2010: *Svenskarnas syn på straff*. Rapport 2010:1. Kriminologiska institutionen: Stockholms universitet

Sarnecki, Jerzy 2009: *Introduktion till kriminologi*. Lund: Studentlitteratur

Sohlberg, Britt-Marie & Sohlberg, Peter, 2009: *Kunskapens former, vetenskapsteori och forskningsmetod*. Malmö: Liber

SOU 2008:85, *Straff i proportion till brottets allvar*. Statens offentliga utredningar. Stockholm: Fritzes

Elektroniska källor

Balvig, Flemming, 2006: "Danskernes syn på straf"

http://www.nsfk.org/Portals/0/Archive/Hovedrapport_final_fra_advokatsamfundet.pdf

Bilaga 1. Enkät

Svenskarnas syn på straff

Hur skulle *Du* döma?

Det påstås ofta att allmänheten tycker att de som begått brott borde straffas annorlunda än som görs idag. Men vad är egentligen allmänhetens inställning till straff?

Under år 2009 genomfördes en undersökning av det allmänna rättsmedvetandet vad gäller allvarlig brott och särskilt våldsbrott i de fem nordiska länderna. Vi fortsätter nu denna undersökning genom att fördjupa oss i vissa frågor. Vi vänder oss därför till Dig för att få veta vad just Du anser att straffet borde bli i tre olika fall som bygger på konkreta rättegångar. Dessutom skulle vi vilja veta vad Du tycker om syftet med olika straff, d.v.s. varför man ska straffa. Slutligen frågar vi hur stränga Du tycker att olika straff är i jämförelse med olika långa fängelsestraff.

Du har blivit utvald att tillsammans med andra delta i denna undersökning. För att resultatet ska bli rättvisande är det viktigt att Du som är utvald deltar i undersökningen, men självklart är det frivilligt. Du deltar också helt anonymt.

Inledningsvis kommer Du få en beskrivning av hur Du fyller i formuläret och en beskrivning av olika typer av straff. Att fylla i formuläret beräknas ta cirka 15 minuter. Vi hoppas att Du vill ta Dig tid att delge oss Din inställning i detta angelägna ämne.

Ditt svar är en viktig pusselbit i kunskapen om allmänhetens rättsmedvetande, som i sin tur kan ha betydelse för hur straffsystemet utvecklar sig i framtiden.

Stort tack på förhand!

Henrik Tham

Josefine Augustsson

Professor i kriminologi

Kriminologistudent

Denna studie ingår i ett examensarbete i kriminologi vid Stockholms universitet och beräknas bli publicerat på www.criminology.su.se under hösten 2011.

Så här fyller Du i enkäten

Efter varje fallbeskrivning finns ett svarsformulär med tre svarskolumner.

I den första kolumnen, längst till vänster, anger Du med ett kryss vilket straff som Du tror att en *domstol* skulle döma ut. Du kan ange **max** ett svar.

I den andra svarskolumnen, i mitten, anger Du med ett kryss vilket straff som *Du själv* skulle döma ut om Du fick bestämma. Du kan ange **max** ett svar.

I den sista kolumnen, längst till höger, anger Du med ett kryss vilket straff som Du tror att *folk i allmänhet* skulle döma ut om de fick bestämma. Du kan ange **max** ett svar.

Sätt ett tydligt kryss i den ruta som motsvarar det straff som Du vill svara	☐
Om Du vill ändra ditt svar så fyll i den felaktiga rutan helt	☐
Sätt sedan ett tydligt kryss i den ruta som motsvarar det straff Du istället vill svara	☐

På kommande två sidor beskrivs de olika former av straff som Du kan svara i de tre olika fallen. Vänligen läs igenom beskrivningarna av dessa straffformer så att Du kan avgöra hur Du vill svara.

Det är viktigt att du anger svar i alla tre kolumnerna för samtliga tre fall.

Olika former av straff

Böter, fast belopp

Penningböter bestäms till lägst 200 kr och högst 4 000 kr.

Dagsböter

Dagsböter tar hänsyn till hur allvarligt brottet är och till den dömdes ekonomiska situation. Som minst utdöms 30 dagsböter och som mest 150 för ett brott.

Villkorlig dom

Den som får villkorlig dom slipper fängelse under förutsättning att han sköter sig under en prøvotid på två år. Straffet kan kombineras med dagsböter eller samhällstjänst.

Skyddstillsyn

Skyddstillsyn är som villkorlig dom, men prøvotiden sträcker sig över tre år, och under första året står den dömda under övervakning. Restriktioner kring den dömdes livsföring kan förekomma. Om domen innefattar någon form av behandlingsplan, exempelvis mot alkohol- eller narkotikamissbruk, ska den dömda fullfölja behandlingen.

Samhällstjänst

Samhällstjänst innebär 40-240 timmars oavlönat arbete i en ideell förening, organisation eller kyrka. Den dömda måste samtycka. Samhällstjänst ges som tillägg till villkorlig dom eller skyddstillsyn. För unga kallas det ungdomstjänst och är då kortare.

Elektronisk fotboja

Fängelsestraff upp till 6 månader kan verkställas utanför anstalt. Detta görs genom intensivövervakning med elektronisk kontroll kombinerat med förbud att vistas utanför bostaden annat än på angivna tider, exempelvis för arbete.

Fängelse

Fängelse innebär att den dömda får vistas på en kriminalvårdsanstalt. Den kan vara antingen sluten eller öppen, det vill säga där det inte finns murar runt anstalten. Tiden kan variera från fjorton dagar till många år beroende på vad personen dömts för.

Behandling av gärningspersonen

Behandling utanför fängelse innebär för vuxna främst missbruksvård i ett behandlingshem. Det kan ske som en del av fängelsestraffet eller inom ramen för skyddstillsyn. Unga under 21 år kan få behandling i form av olika program som tar sikte på till exempel missbruk, konfliktlösning eller arbetsträning.

Medling

Medling är inget straff utan ett erbjudande till gärningspersonen och brottsoffret att träffas tillsammans med en medlare. Medlingen är frivillig, den ska ske i bägge parterns intresse och målet är att minska de negativa följderna av brottet.

Ekonomisk kompensation till brottsoffret

Ekonomisk kompensation är inget straff. Det består i en ersättning från gärningspersonen till brottsoffret för den kränkning som brottet inneburit för offret. Det är alltså inte ett skadestånd som ersättning för den ekonomiska förlust som gärningspersonen åstadkommit för brottsoffret utan just en kränkingsersättning.

Fall 1:

Mats och Anne är gifta och har bott ihop i sex år. Tillsammans har de en dotter på fyra år. Deras äktenskap har fungerat dåligt under det senaste året och de grälar allt oftare. De beslutar sig för att försöka tala ut om problemen. De avsätter en hel helg för att vara tillsammans ensamma och skaffar barnvakt. Redan på fredagen blir de dock ovänner och det utvecklar sig till ett våldsamt gräl. Mats lämnar lägenheten i vredesmod och träffar några vänner på stan. Anne är ledsen över hur kvällen har utvecklats men vill inte sitta kvar ensam. Kort därefter lämnar därför också hon lägenheten för att vara med några vänner.

Under kvällens lopp ångrar Mats att de har försummat möjligheten att få tala ut. Han ringer därför flera gånger hem till Anne som dock inte är hemma. Mats försöker också ringa till Annes mobiltelefon men får inget svar och Anne ringer inte tillbaka. Mats ger sig tillbaka till lägenheten klockan ett på natten.

Närmare två kommer Anne hem. Mats vill veta var hon har varit. Anne säger: "Jag orkar inte prata med dig nu". Mats vill dock tala ut och vill veta var Anne har varit. Anne svarar fortfarande inte på Mats frågor och vill inte prata med honom. Mats börjar bli svartsjuk eftersom Anne inte vill tala om kvällen. Dessutom är Mats sur över att Anne inte verkar vara villig att försöka tala ut om deras problem. Då Anne alltjämt inte vill svara på Mats frågor börjar han beskylla henne för otrohet. Anne blir förbannad och de grälar högljutt och beskyller varandra för otrohet. Mats blir allt mer uppretad.

Vid ett tillfälle säger Anne att det är bättre att de skiljer sig. Mats blir nu så uppretad att han slår Anne hårt i bröstet. Anne ramlar omkull. Mats sparkar Anne två gånger i ryggen. Anne försöker värja sig med händerna men Mats sparkar henne igen dels i sidan och dels över händerna och tilldelar henne ytterligare ett knytnävsslag som träffar henne i bakhuvudet. Anne kommer på fötter och ropar att nu är det definitivt slut. Hon springer härefter ut ur lägenheten.

Anne beger sig till sjukhuset där hon blir undersökt och röntgad. Anne har blåmärken på bröstet och ryggen och hon har smärtor i nacken, ryggen, revbenen och i njurarna under de närmaste fyra till fem dagarna. Anne har dessutom brutit två fingrar på höger hand. Anne ansöker om skilsmässa och paret skiljer sig sedan.

På nästa sida anger Du Dina svar. Max två svar i varje kolumn.

	Vad tror Du att straffet skulle ha blivit i en domstol?	Vad anser Du personligen att straffet bör vara?	Vad tror Du att människor i allmänhet anser att straffet bör vara?
Inget straff...	☐	☐	☐
Böter, fast belopp...	☐	☐	☐
Dagsböter			
1-2 månadslöner...	☐	☐	☐
Mellan 2 och 4 månadslöner...	☐	☐	☐
Över 4 månadslöner...	☐	☐	☐
Villkorlig dom...	☐	☐	☐
Skyddstillsyn...	☐	☐	☐
Samhällstjänst			
Under 50 timmar...	☐	☐	☐
Mellan 50 och 150 timmar...	☐	☐	☐
Över 150 timmar...	☐	☐	☐
Elektronisk fotboja			
Under 2 månader...	☐	☐	☐
Från 2 till 3 månader...	☐	☐	☐
Över 3 månader...	☐	☐	☐
Fängelse			
Under 2 månader...	☐	☐	☐
2 månader till 5 månader...	☐	☐	☐
6 månader till 11 månader...	☐	☐	☐
1 år till 1 år 11 månader...	☐	☐	☐
2 år till 2 år 11 månader...	☐	☐	☐
3 år till 4 år 11 månader...	☐	☐	☐
5 år eller mer...	☐	☐	☐
Behandling av gärningspersonen			
Under 2 månader...	☐	☐	☐
Mellan 2 månader och 1 år...	☐	☐	☐
Över 1 år...	☐	☐	☐
Medling...	☐	☐	☐
Ekonomisk kompensation till brottsoffret			
Under 50.000 kr...	☐	☐	☐
Mellan 50.000 och 100.000 kr...	☐	☐	☐
Över 100.000 kr...	☐	☐	☐

Fall 2:

Jenny och Martin känner inte varandra men arbetar på samma firma. De möts på en företagskurs som hålls från fredag till lördag på ett hotell. Efter middagen på fredagskvällen dansar de ett par danser tillsammans och bestämmer att de ska ta en drink i hotellbaren när musiken slutat vid 2-tiden.

Baren är dock stängd och de går därför iväg mot hotellrummen, de bor i på olika våningar. På väg upp frågar Martin om han får ge Jenny en kram. Jenny säger ja och de ger varandra en kram. Då de ska gå vidare erbjuder Martin Jenny en öl på rummet. Jenny tackar ja och de följs åt till Martins rum.

I rummet sätter sig Jenny i en fåtölj och Martin sätter sig på sängen. Stämningen är god och de pratar om arbetet och dricker ett par öl. Då Martin kommer tillbaka efter att ha varit på toaletten går han fram till Jenny, lutar sig över henne och börjar kyssa henne. Jenny säger att hon inte vill. Hon tar tag i hans händer och försöker att knuffa bort dem. Martin ignorerar dock hennes avvisande. Han drar av henne blusen och öppnar bh:n, han rör vid och kysser hennes bröst medan Jenny förgäves försöker knuffa bort honom. Jenny reser sig och säger att hon vill gå men Martin tar tag i henne och drar henne till sängen.

Jenny protesterar och säger att Martin ska låta henne gå. Som om Martin inte hörde protesterna drar han av Jenny hennes byxor, trosor och blus. Han pressar ner henne i sängen och lägger sig över henne och håller fast henne. Samtidigt får han ner sina egna byxor och pressar sig upp mot Jenny och genomför ett kort vaginalt samlag. Då han fått utlösning, drar han sig ur och reser sig från sängen. Jenny springer in på toaletten, torkar sig snabbt med en handduk och tar på sig byxorna och blusen. Därefter samlar hon ihop resten av sina kläder och lämnar genast Martins rum.

Tidigt på lördagsmorgonen ringer Jenny till sin syster och berättar vad som har hänt. Systemen tar Jenny till Centrum för våldtagna kvinnor på Södersjukhuset där Jenny blir undersökt. Det konstateras inga fysiska skador men Jenny är chockad, mycket ledsen och rädd. På onsdagen – 4 dagar efter att våldtäkten ägt rum – anmäler Jenny händelsen till polisen.

På nästa sida anger Du Dina svar. Max två svar i varje kolumn.

	Vad tror Du att straffet skulle ha blivit i en domstol?	Vad anser Du personligen att straffet bör vara?	Vad tror Du att människor i allmänhet anser att straffet bör vara?
Inget straff...	☐	☐	☐
Böter, fast belopp...	☐	☐	☐
Dagsböter			
1-2 månadslöner...	☐	☐	☐
Mellan 2 och 4 månadslöner...	☐	☐	☐
Över 4 månadslöner...	☐	☐	☐
Villkorlig dom...	☐	☐	☐
Skyddstillsyn...	☐	☐	☐
Samhällstjänst			
Under 50 timmar...	☐	☐	☐
Mellan 50 och 150 timmar...	☐	☐	☐
Över 150 timmar...	☐	☐	☐
Elektronisk fotboja			
Under 2 månader...	☐	☐	☐
Från 2 till 3 månader...	☐	☐	☐
Över 3 månader...	☐	☐	☐
Fängelse			
Under 2 månader...	☐	☐	☐
2 månader till 5 månader...	☐	☐	☐
6 månader till 11 månader...	☐	☐	☐
1 år till 1 år 11 månader...	☐	☐	☐
2 år till 2 år 11 månader...	☐	☐	☐
3 år till 4 år 11 månader...	☐	☐	☐
5 år eller mer...	☐	☐	☐
Behandling av gärningspersonen			
Under 2 månader...	☐	☐	☐
Mellan 2 månader och 1 år...	☐	☐	☐
Över 1 år...	☐	☐	☐
Medling...	☐	☐	☐
Ekonomisk kompensation till brottsoffret			
Under 50.000 kr...	☐	☐	☐
Mellan 50.000 och 100.000 kr...	☐	☐	☐
Över 100.000 kr...	☐	☐	☐

Fall 3:

Klockan 2 på natten är Hans på väg hem från en fest. Hans har grälat med sin flickvän och lämnade därför festen med en bekant, Klas. Hans och Klas talar om händelsen och Hans är både ledsen och arg över sin flickvårs beteende.

Hans och Klas följs åt hemåt genom stan och på vägen stannar de vid en grill för att äta lite. De står utanför grillen och äter och Hans går in för att gå på toaletten. På vägen ut köper han en cola.

När han kommer ut igen är Klas borta. Han letar efter Klas och går fram och tillbaka framför grillen. En bit bort sitter Olle och Jens. De har också varit på grillen och sitter nu och äter. Olle och Jens pratar och skrattar.

Hans känner varken Olle eller Jens. Han kan inte höra vad de säger men uppfattar att det är honom de talar om och skrattar åt. Hans fortsätter leta efter Klas och börjar bli otålig och irriterad över att Klas bara gått därifrån. Han går fram till Olle och Jens för att fråga om de sett Klas.

Olle och Jens är mitt i ett samtal så Olle vänder bara huvudet mot Hans och säger kort: "Nä", varefter de fortsätter sitt samtal och ignorerar Hans. Hans blir nu förbannad och tar tag i Olles arm och säger: "Du ska minsann inte vara så nedlåtande mot mig". Olle försöker vrida sig fri. Hans slår därefter Olle med knytnäven på ena sidan av huvudet. Sen slår han Olle på sidan av huvudet med colafaskan så att den krossades. Olle faller, och när han ligger på marken tar Hans ett steg tillbaka och sparkar Olle i ansiktet och trampar honom på ena sidan av huvudet framför örat. Hans springer sedan därifrån.

Olle får allvarliga (vårdkrävande) sår i mungipan och i huvudsvålen. Dessutom bryts Olles näsa och ett kindben. Olle får även hjärnskakning men inga bestående men.

På nästa sida anger Du Dina svar. Max två svar i varje kolumn.

	Vad tror Du att straffet skulle ha blivit i en domstol?	Vad anser Du personligen att straffet bör vara?	Vad tror Du att människor i allmänhet anser att straffet bör vara?
Inget straff...	☐	☐	☐
Böter, fast belopp...	☐	☐	☐
Dagsböter			
1-2 månadslöner...	☐	☐	☐
Mellan 2 och 4 månadslöner...	☐	☐	☐
Över 4 månadslöner...	☐	☐	☐
Villkorlig dom...	☐	☐	☐
Skyddstillsyn...	☐	☐	☐
Samhällstjänst			
Under 50 timmar...	☐	☐	☐
Mellan 50 och 150 timmar...	☐	☐	☐
Över 150 timmar...	☐	☐	☐
Elektronisk fotboja			
Under 2 månader...	☐	☐	☐
Från 2 till 3 månader...	☐	☐	☐
Över 3 månader...	☐	☐	☐
Fängelse			
Under 2 månader...	☐	☐	☐
2 månader till 5 månader...	☐	☐	☐
6 månader till 11 månader...	☐	☐	☐
1 år till 1 år 11 månader...	☐	☐	☐
2 år till 2 år 11 månader...	☐	☐	☐
3 år till 4 år 11 månader...	☐	☐	☐
5 år eller mer...	☐	☐	☐
Behandling av gärningspersonen			
Under 2 månader...	☐	☐	☐
Mellan 2 månader och 1 år...	☐	☐	☐
Över 1 år...	☐	☐	☐
Medling...	☐	☐	☐
Ekonomisk kompensation till brottsoffret			
Under 50.000 kr...	☐	☐	☐
Mellan 50.000 och 100.000 kr...	☐	☐	☐
Över 100.000 kr...	☐	☐	☐

Straffets syfte

Vad anser du att straffets syfte är för dessa fem olika straffpåföljder (fängelse, behandling, samhällstjänst, böter och ekonomisk kompensation)? Rangordna genom att svara med siffror, 1 för det syftet Du anser mest relevant och 2 för nästa och sist 3. **Max** tre svar men ett svar är tillräckligt.

Fängelse	Behandling	Samhällstjänst	Böter	Ekonomisk kompensation
----------	------------	----------------	-------	------------------------

Att avskräcka brottslingen					
----------------------------	--	--	--	--	--

Att avskräcka andra från brottslighet					
---------------------------------------	--	--	--	--	--

Att skydda samhället från brottslingen					
--	--	--	--	--	--

Att återanpassa brottslingen till samhället					
---	--	--	--	--	--

Att brottslingen sonar sitt brott					
-----------------------------------	--	--	--	--	--

Att offret får upprättelse					
----------------------------	--	--	--	--	--

Att uttrycka vad samhället inte tolererar					
---	--	--	--	--	--

Fängelse i jämförelse med alternativa straffpåföljder

Ange hur långt fängelsestraff, om alls något, Du anser respektive straffpåföljd motsvarar genom att sätta ett kryss i den rutan.

Exempel: Om någon har dömts till mellan 50 och 150 timmar samhällstjänst, tycker Du att det kan jämföras med fängelse eller inte? Om ja, i så fall hur långt?

Fängelse

Ej fängelse	<2 mån	2>6mån	6>12mån	1>2år	2>3år	3>5år	5år-
-------------	--------	--------	---------	-------	-------	-------	------

Dagsböter							
1-2månadslöner							
Mellan 2 och 4 månadslöner							
Över 4 månadslöner							

Samhällstjänst							
Under 50 timmar							
Mellan 50 och 150 timmar							
Över 150 timmar							

Elektronisk fotboja							
Under 2 månader							
Mellan 2 och 3 månader							
Över 3 månader							

Behandling av förvärvningsperson							
Under 2 månader							
Mellan 2 månader och 1 år							
Över 1 år							

Ekonomisk kompensation							
Under 50.000kr							
50.000 -100.000kr							
Över 100.000kr							

	Kvinna	Man
Kön		

	18-20	21-25	26-29	30-
Ålder				

Tack för din medverkan!

Har du några kommentarer på enkäten så skriv gärna dem här:

Bilaga 2.

Diagram 7. Andel personer som svarat hur man främst vill uppfylla syftet att avskräcka brottslingen från att begå brott.

Diagram 8. Andel personer som svarat hur man främst vill uppfylla syftet att avskräcka andra från brottslighet.

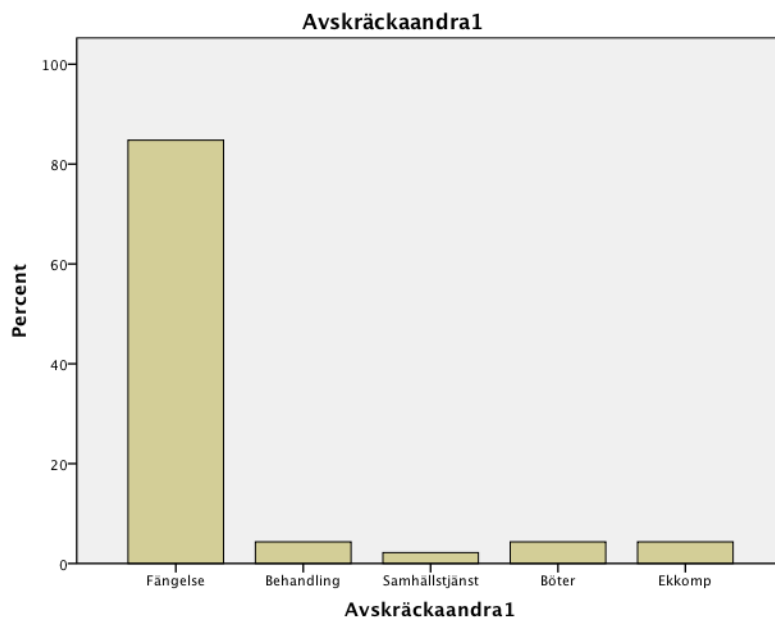

Diagram 9. Andel personer som svarat hur man främst vill uppfylla syftet att skydda samhället från brott.

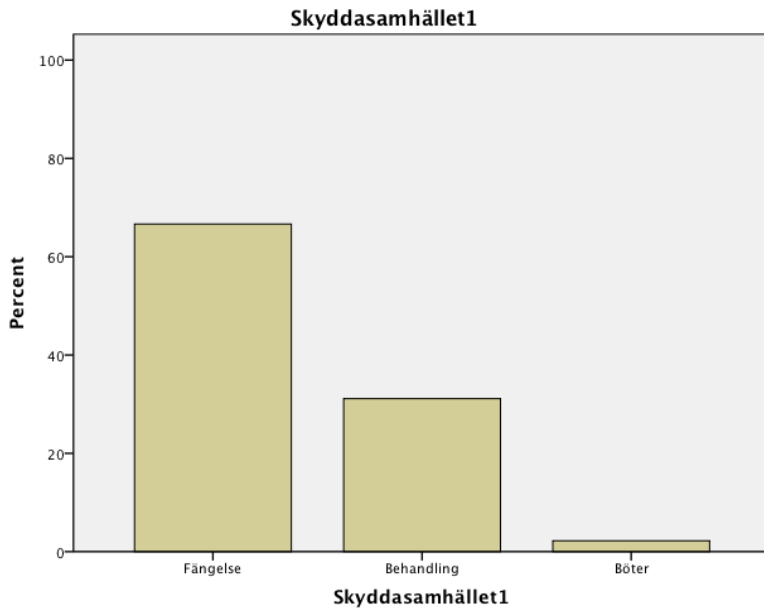
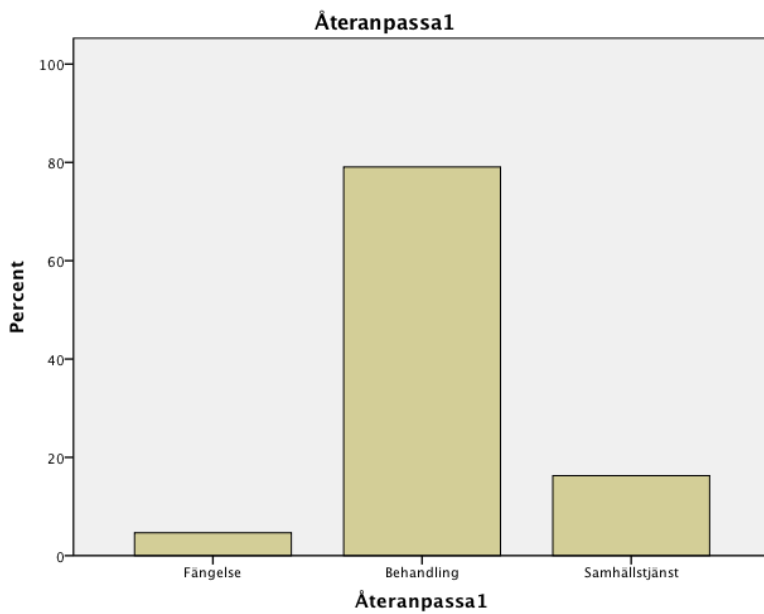

Diagram 10. Andel personer som svarat hur man främst vill uppfylla syftet att återanpassa brottslingen till samhället.

Bilaga 3.

Tabell 11. Andel personer som svarat fängelse eller inte fängelse i fallet relationsbrott och vad de valt som främsta syfte med fängelse som straff.

Syfte fängelse	Fängelse - relationsvåld		Total
	Nej	Ja	
Avskräcka brottslingen	1 16,7%	2 9,5%	3 11,1%
Avskräcka andra från bott	0 ,0%	5 23,8%	5 18,5%
Skydda samhället från brottslingen	3 50,0%	7 33,3%	10 37,0%
Brottslingen sonar sitt brott	0 ,0%	3 14,3%	3 11,1%
Uttrycka vad samhället inte tolererar	2 33,3%	4 19,0%	6 22,2%
Total	6 100,0%	21 100,0%	27 100,0%

Tabell 12. Andel personer som svarat fängelse eller inte fängelse i fallet våldtäkt och vad de valt som främsta syfte med fängelse som straff.

Syfte fängelse	Fängelse-våldtäkt		Total
	Nej	Ja	
Avskräcka brottslingen	0 0,0%	3 13,6%	3 11,1%
Avskräcka andra från bott	0 0,0%	5 22,7%	5 18,5%
Skydda samhället från brottslingen	4 80,0%	6 27,3%	10 37,0%
Brottslingen sonar sitt brott	0 0,0%	3 13,6%	3 11,1%
Uttrycka vad samhället inte tolererar	1 20,0%	5 22,7%	6 22,2%
Total	5 100,0%	22 100,0%	27 100,0%

Tabell 13. Andel personer som svarat fängelse eller inte fängelse i fallet gatuvåld och vad de valt som främsta syfte med fängelse som straff.

Syfte fängelse	Fängelse-gatuvåld		Total
	Nej	Ja	
Avskräcka brottslingen	2 20,0%	1 5,9%	3 11,1%
Avskräcka andra från bott	1 10,0%	4 23,5%	5 18,5%
Skydda samhället från brottslingen	5 50,0%	5 29,4%	10 37,0%
Brottslingen sonar sitt brott	0 ,0%	3 17,6%	3 11,1%
Uttrycka vad samhället inte tolerera	2 20,0%	4 23,5%	6 22,2%
Total	10 100,0%	17 100,0%	27 100,0%

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 - 16 20 00
www.su.se

**Stockholms
universitet**